

5. *Новак. І.* Соціальний пакет як механізм удосконалення оплати праці / *І. Новак.* // Україна: аспекти праці. — 2008. — № 2.
6. *Тяжельникова Е.* Социальный пакет / *Е. Тяжельникова.* [Электронный ресурс]. — Режим доступа: http://amt-training.ru/articles/index.php?ELEMENT_ID=15098
7. *Винокурова Е.* Мотивация персонала: Социальный пакет как новая степень эволюции российских компаний / *Е. Винокурова.* [Электронный ресурс]. — Режим доступа: http://www.top-personnel.com/press_h30/gubrica_h59/
8. *Пылаев А.* Социальный пакет в системе вознаграждения работников как инструмент функционирования институтов рынка труда / *А. Пылаев.* // Управление персоналом. — 2007. — № 18 (172).
9. *Стожок Л. Г.* Соціальний пакет як інструмент підвищення корпоративної соціальної відповідальності / *Л. Г. Стожок.* [Електронний ресурс]. — Режим доступу: kneu.kiev.ua/data/upload/publication/main/ua/.../3252352352.doc
10. *Цимбалюк С.* Компенсаційний пакет: сутність, структура, вимоги щодо формування / *С. Цимбалюк* // Україна: аспекти праці. — 2011. — № 1.
11. *Швец Л.* Соціальний пакет: структура та спосіб запровадження на підприємстві / *Л. Швец, П. Попович.* // Економічний аналіз. — 2010. — Випуск 5. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.econa.at.ua/Vypusk_5/shvets.pdf
12. Опрос: работодатель обязан заботиться! [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://planetahr.hh.ua/research/rabotodatel-obyazan-zabotitsya.html>

Стаття надійшла до редакції 12.05.2011 р.

УДК 330.111.4

Калина А. В.,
канд. екон. наук, доц.,
кафедра управління персоналом та економіки праці,
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ РЕГІОНАЛЬНИХ ІННОВАЦІЙНИХ СИСТЕМ ШЛЯХОМ ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТКУ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ

В умовах розвитку ринкових відносин важлива роль відводиться людському капіталу, як основному чиннику розвитку виробництва. Від того, як буде побудована модель управління всіма видами капіталів, значною мірою буде залежати ефективність інноваційних систем, незалежно від того, на якому рівні передбачено їх дію.

В условиях развития рыночных отношений важная роль отводится человеческому капиталу, как основному фактору развития производства. От того, как будет построена модель управления всеми видами капиталов, в значительной степени будет зависеть эффективность инновационных систем, независимо от того, на каком уровне предусмотрено их действие.

With the development of market relations play an important role to human capital as major factors of production development. On how to construct a model of managing all types of capital, will largely depend on the efficiency of innovation systems, no matter at what level provided by their action.

Ключові слова. Ефективність, інновації, інноваційна система, розвиток, людський капітал, оцінка ефективності.

Ключевые слова. Эффективность, инновации, инновационная система, развитие, человеческий капитал, оценка эффективности.

Key words. Efficiency, innovation, innovation system, development, human capital, performance evaluation.

Вступ. Інноваційні системи являють собою складний і багатоаспектний механізм впровадження нововведень, ефективність яких залежить від ряду факторів і умов. Якщо відсутня певна підготовленість для впровадження та супроводження інноваційної системи, вона буде свідомо приречена на провал. Тому при впровадженні інноваційних систем необхідно мати чітко сформульований механізм супроводу. При цьому важливо враховувати особливості залучення того чи іншого капіталу і визначитися, який з різновидів ефективності розраховують отримати розробники системи: економічний, соціальний, локальний, народно-господарський, первинний, абсолютний або відносний, або одну зі специфічних форм мультиплікаційного ефекту.

Понятійний апарат інноваційних систем з'явився відносно недавно. Він є науковим і суспільним явищем, яке базується на вихідному методологічному положенні про те, що інноваційна система незалежно від рівня управління дозволяє досягти певного ефекту шляхом чіткого взаємозв'язку та організації закономірно взаємодіючих між собою частин. Однак, при цьому не завжди враховуються особливості людського чинника, роль людського капіталу в розвитку нововведень. Теорія людського капіталу була вперше сформульована на початку 60-х років ХХ століття американським ученим Т. Шульцем. Надалі вона одержала свій розвиток у роботах Г. Беккера. Лише у 70—80-ті роки минулого століття у нас в країні почали з'являтися публікації, які головним чином критикували «буржуазну концепцію» людського капіталу, економічні наслідки професійної підготовки персоналу та розвитку освіти. Тільки лише наприкінці 90-х років почали з'являтися публікації з цієї проблеми: М. Голікова, О. Головінова, О. Грішної, М. Долішнього, М. Кравець, Л. Кривенко, В. Куценко, Л. Харкянена та ін.

Однак цілісних науково-методичних розробок даної проблеми до цих пір не існує. Як і немає розробок щодо впливу людського фактора на розвиток та впровадження інноваційних систем.

Недостатньо розроблені теоретичні основи оцінки людського капіталу в умовах нестабільної економіки, не повною мірою досліджені практичні аспекти якісного оновлення і особливості його використання. Залишаються недостатньо розробленими підходи до оцінки ефективності вкладання і використання людського капіталу. І при цьому майже відсутні розробки щодо використання людського капіталу та його ролі в умовах інноваційного розвитку економіки, формування економіки знань. А також не досліджено його вплив на пропорції використання інших видів капіталів.

Постановка завдання. Метою статті є розвинути найважливіші положення щодо збільшення місця і ролі людського капіталу в умовах формування і поступового інноваційного розвитку як економіки країни вцілому, так і економіки окремих її регіонів.

Результати. Найважливішою умовою функціонування економіки вцілому, окремих її галузей, регіонів, виробничо-господарських структур на основі розвитку економіки знань і впровадження інноваційних систем є функціонування на принципах системності усіх видів капіталів — як нематеріальних (людського, інформаційного та соціального), так і матеріальних (фінансового, природного, фізичного). Усі вони відносно рівнозначні, оскільки кожен з них виконує властиву тільки йому функцію і тому є незамінним при формуванні та забезпеченні зростання ефективності інноваційних систем.

Проте, як відомо з політичної економії, вирішальним фактором є людський капітал, оскільки діяльність людини об'єднує і в певній пропорції використовує усі види капіталів, що дозволяє отримати певний економічний результат. Людський капітал є основою всього процесу формування економічного результату і того ефекту, який може бути отриманий.

Через систему освіти, підготовки і навчання на виробництві, підвищення кваліфікації в процесі всього економічно активного періоду життя людина примно-

жує свої знання, які дозволяють їй стати провідним серед інших видів капіталу, створювати, перетворювати і використовувати їх.

Основними факторами і в той же час складовими людського капіталу є не тільки знання, досвід, навички до певного виду діяльності, але і здоров'я, комунікабельність, діяльність, пов'язана із захистом екології, ментальність (рис. 1) [2].

Умови, які впливають на процес взаємодії капіталів можна поділити на *структурні*, пов'язані з економічними умовами в державі та окремих регіонах, і *процесні*, пов'язані з системою мотивації, законодавчою політикою, тенденціями розвитку окремих галузей економіки, окремих регіонів і їх особливостями, динамікою інвестицій і зміною інвестиційного клімату в регіоні або країні вцілому. Саме від процесних умов значною мірою залежить взаємодія капіталів і той економічний результат, який очікують: зростання кількості робочих місць, зростання доходів населення, забезпечення соціально-культурного розвитку, забезпечення екологічної рівноваги, скорочення безробіття, зростання мінімальної заробітної плати.

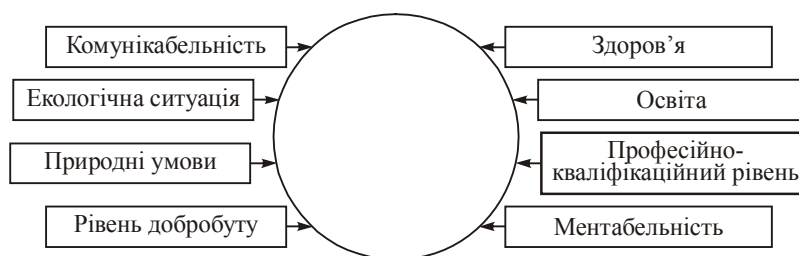
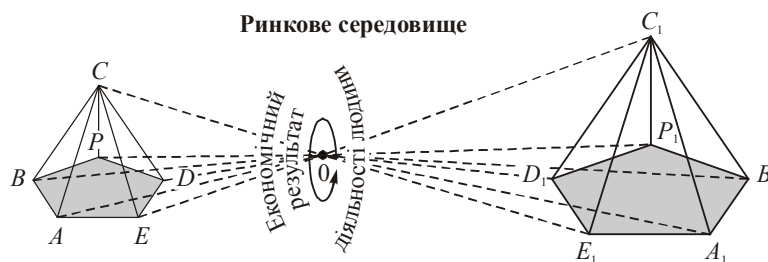

Рис. 1. Фактори людського капіталу

Сукупність капіталів можна уявити у вигляді піраміди, в основі якої лежить п'ятикутник. Грані піраміди — види капіталів, об'єднані основою — людським капіталом [1]. Така побудова з одного боку свідчить про провідну роль людського капіталу, а з іншого — ринкового середовища, яке справляє зовнішній вплив на результат людської діяльності (рис. 2).

Саме в процесі людської діяльності створюються умови для впровадження і розвитку інноваційних систем. При цьому відбувається процес відтворення різних видів капіталів.

Однак не завжди спостерігається їх кількісне зростання, оскільки часто інноваційні системи призводять і до якісного зростання капіталів. Це стосується й основного фактора — людського капіталу. Саме інноваційний процес стимулює підвищення людської активності, спричиняє накопичення знань і прагнення до вдосконалення. Людський капітал поступово оновлюється, і разом з цим спостерігається процес економічного і соціального розвитку суспільства.

Умовні позначки: ABC , BPC , PDC , DEC и AEC — різні види капіталів; KO — трудовий потенціал підприємства, регіона, країни.

Рис. 2. Схема взаємодії капіталів та їх вплив на формування економічного результату

Висновки. Взаємодія капіталів забезпечує певний доступ до отримання життєвих засобів, формування людського капіталу та економічного, або соціального, або іншого виду ефекту. Інноваційна система виступає як основний компонент піраміди, оскільки сприяє активізації зусиль усіх видів капіталів, але при цьому людський капітал виступає як провідний компонент, оскільки саме він сприяє розвитку цієї системи.

На рівні регіону, суб'єкта господарської діяльності, країни важливим є показник площі піраміди, яка визначається розміром її основи, тобто розміром людського капіталу, витраченого на впровадження тієї чи іншої інноваційної системи, з іншого боку, важливим є об'єм піраміди, оскільки він свідчить про можливість задіяти капітали, які є в розпорядженні суб'єкта господарювання, регіону або країни вцілому. Співвідношення між площею такої піраміди і її об'ємом говорить про те, скільки витрачено людської праці, оскільки висота піраміди — це є людська діяльність і чим вона більше, тим більшою є трудомісткість інноваційної системи. При цьому слід аналізувати усі види капіталів, які задіяні, аби знати, який з них має більшу віддачу і це, у свою чергу, дозволить розробити низку заходів щодо більш ефективного використання інших (недостатньо раніше використовуваних) капіталів. А якщо зіставити обсяг початкової піраміди $ABPDEC$ з об'ємом знову утвореної $A_1B_1P_1D_1E_1C_1$, то можна оцінити вплив інноваційної системи на розвиток складових капіталів суб'єкта господарювання, регіону, країни. Іншими словами, оцінити віддачу від вкладених капіталів.

І такий методологічний підхід передбачає певну тріаду. А саме: *по-перше*, визнання людського капіталу основою розвитку інноваційних систем, *по-друге*, відсутність або недостатній доступ до хоча б одного з видів капіталу може призвести до викривлення результатів і недоотримання очікуваного ефекту, *по-третє*, реальне визнання провідної ролі людського капіталу як основного в системі інших капіталів, може призвести до нового виміру людського капіталу в сучасних економічних умовах і на цій основі досягти певних регіональних інтересів. І в цьому великою є роль держави, яка в новому проекті податкового кодексу передбачає перерозподіл доходів на користь регіонів. Тільки за 2010 рік у регіонах залишилося 12 млрд гривень, що дозволило залучити значно більше інвестицій у розвиток регіонів України і отримати досить високий економічний ефект від інноваційних систем, запущених у дію [3]. Крім того, на основі інвестицій можна забезпечити формування мікро- та макроекономічних передумов накопичення інтелектуального та освітнього потенціалу в регіонах для забезпечення їх соціально-економічного розвитку. Крім того, це дасть поштовх до зростання кількості робочих місць, до оновлення основних виробничих фондів, стимулює процес використання місцевих природних ресурсів з метою економії матеріальні витрати, дозволить хоча б частково вирішити питання соціального характеру...

Література

1. Бородіна О. Н. Людський капітал у системі укладотворення. В кн.: Розвиток різноукладності на селі: особливості, проблеми / В. В. Юрчишин, Л. М. Шевченко, В. Х. Брус, О. М. Бородіна та ін.; За редакцією В. В. Юрчишина. — К.: ІАЕ УААН, 2004, — С. 346—360.
2. Калина А. В. Економіка праці. — К.: МАУП, 2004. — С. 268.
3. Комментарий к докладу Президента Украины, посвященному 100 дням его правления. — Сегодня. — № 124 (3548) от 11.06.2010 г.

Стаття надійшла до редакції 14.04.2011 р.